

ZEKÂT MUHASEBESİ

Riyad Mansur el-Huleyfî

iktisat yayınları

İktisat Yayınları – 48
İktisat Giriş Dizisi – 9

Riyad Mansur el-Huleyfi, *Zekât Muhasebesi*

Çeviren: Muhammed Tarık Ablak
Çeviri Editörü: Necmettin Kızılkaya
Yayın Hazırlayan: Emrah Yağmurlu
Musahhih: Muhammed Aydın

Tasarım: Seyfullah Bayram

Çeviriye Temel Alınan Metin:
el-Huleyfi, R. (2020). *Et-Tecdid Fi Fıkhî'z-Zekâti ve Muhâsebetihâ Li'ş-Şerikâti ve'l-Efrâd*,
Kuwait: Mektebetü'l-İmam ez-Zehebî Li'n-Neşri ve't-Tevzî

Baskı: Sarıyıldız Ofset - Sertifika No.: 23593

İvedik Ağac İşleri San. Sit.

1354. Cad. 1358. Sok. No.: 31 Ostim / Ankara

1. Baskı: Mektebetü'l-İmam ez-Zehebî Li'n-Neşri ve't-Tevzî, Kuveyt, 2020

2. Baskı: İstanbul, 2020

ISBN: 978-625-7015-07-3

© İktisat Yayınları, 2020

Bütün yayın hakları saklıdır. Kaynak gösterilerek tanıtım için yapılacak kısa alıntılar
dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

İktisat Yayınları

Aziz Mahmut Hüdayî Mh., Türbekapı Sk. No:13,

34672 Üsküdar/İstanbul

Tel: +90 (216) 532 63 70

www.iktisatyayinlari.com

İktisat Yayınları Nobel Akademik Yayıncılık ve
İslam İktisadî Araştırma Merkezi'nin ortak markasıdır.

KÜTÜPHANE BİLGİ KARTI

el-Huleyfi, Riyad Mansur

Zekât Muhasebesi

2. Baskı, xiv+ 386 s., 13.5 x 21 cm

Kaynakça ve dizin var.

ISBN- 978-625-7015-07-3

1. Zekât 2. Zekât Hesaplaması 3. Zekât Muhasebesi

ZEKÂT MUHASEBESİ

Riyad Mansur el-Huleyfî

Çeviren

Muhammed Tarık Ablak

iktisat
yayınları

İktisat Giriş Dizisi

Bu dizide, iktisatla ilgili temel kavram ve meseleleri açıklayıcı güncel eserlere yer verilmektedir. Dizide iktisatın ana konuları, temel yaklaşımlar, kuramlar ve alternatif yaklaşımların yer aldığı çalışmalara yer verilmektedir.

Dizide Yayınlanan Diğer Kitaplar

M. Akram Khan, *İslam İktisadına Giriş*

M. Akram Khan, *İslam İktisadının Güncel Meseleleri*

Khurshid Ahmad, *İslam İktisadı Çalışmaları*

M. Umer Chapra, *İktisadi Tehditler ve İslam*

Ali Muhyiddin Karadâğî, *İslam İktisadına Giriş*

Asad Zaman, *İslam İktisadının Güncel Durumu*

Adem Esen, *Mal Mülkiyet ve Piyasa*

Riyad Mansur el-Huleyfi

11 Kasım 1969 yılında Kuveyt'te dünyaya geldi. Lisans eğitimini ilahiyat alanında, yüksek lisansını usul-i fıkıh alanında, ikinci yüksek lisansını ticaret hukuku alanında, doktorasını ise İslam iktisadı alanında tamamladı. Filistin Üretim Bankası'nın (el-Banku'l-İntâcî'l-Filistîni) kurucusu ve başkanıdır. Hakemli dergilerde yayınlanmış onu aşkın makalesi ve dört kitabı vardır. 2019 yılında "İslam İktisadında Öncülük" ödülüne layık görülmüştür. İslam iktisadı ve modern uygulamaları konusunda uluslararası danışman, hakem ve uzmandır. Mukayeseli İslam iktisadı, İslami iktisadının hukuki düzenlemeleri, iktisadi fıkıh kaideleri, İslam'da malın makâsıdı, modern zekât muhasebesi gibi konular ilgi alanlarını oluşturmaktadır. İslam iktisadı uygulamalarıyla ilgili yüzlerce saat seminer vermiştir.

Muhammed Tarık Ablak

1993 yılında İstanbul'da dünyaya geldi. Aslen Gümüşhane-Şiranlıdır. Kartal Anadolu İmam-Hatip Lisesi'nin ardından İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nden mezun oldu. Aynı dönemde Eski Edebiyat Yan Dal Programını tamamladı. Ardından Boğaziçi Üniversitesi Eski Türk Edebiyatı Bölümünde yüksek lisans programına başladı. Hâlen bu bölümde eğitimine devam etmektedir. Evli ve bir çocuk babasıdır.

Teşekkür

Bu tercümenin tamamlanmasında büyük emekleri geçen Dr. İbrahim Helalşah, Yunus Emre İnal, Batuhan Akartepe, Kemal Eliş, Münir Bini, Mahir el-Hariri, Talha Sezai Kütük, Hayri Aydemir, Furkan Yavuz ve Betül Ablak'a katkılarından dolayı teşekkür ederiz.

İçindekiler

Takdim	ix
Teşekkür	xiii
Giriş	1
BİRİNCİ KİTAP	
<i>Birinci Bölüm: Zekâta Giriş</i>	9
<i>İkinci Bölüm: Zekâtın Vücup Sebebi Zenginliktir</i>	17
<i>Üçüncü Bölüm: Fıkıhta Borçların/Alacakların Zekâtı</i>	25
<i>Dördüncü Bölüm: Zekâta Tabi Sekiz Grup Mal</i>	43
<i>Beşinci Bölüm: Zekât Gerekmeyen Mallar</i>	73
<i>Altıncı Bölüm: Zekâtın Sarf Edileceği Sekiz Yer</i>	79
<i>Yedinci Bölüm: Modern Zekâtla İlgili Fıkhi Kaideler</i>	87
<i>Sekizinci Bölüm: Şeriatta Zekâtın Makâsıdı</i>	129

İKİNCİ KİTAP

<i>Birinci Bölüm: Modern Şirketler İçin Zekât Hesaplama Standartları</i>	153
<i>İkinci Bölüm: Modern Şirketlerin Zekât Hesabında Kapalılık Problemi</i>	161
<i>Üçüncü Bölüm: Muhasebeci Olmayanlar İçin Temel Muhasebe Bilgi ve Becerileri</i>	173
<i>Dördüncü Bölüm: Modern Şirketlerin Zekât Hesabındaki Altı Mali Unsur</i>	195
<i>Beşinci Bölüm: Beş Adımda Şirketlerin Zekât Hesabı</i>	215
<i>Altıncı Bölüm: Net Zenginlik Yöntemi ve Avantajları</i>	231
<i>Yedinci Bölüm: İslam Âleminde Kullanılan Zekât Hesaplama Yöntemleri</i>	239
<i>Sekizinci Bölüm: Şirket, Banka ve Şahısların Zekât Hesabındaki Esaslar ve Uygulamalar</i>	283
 Özet 1: Zekâtını Doğru Hesapla	326
Özet 2: Şirketinin Zekâtını Doğru Hesapla	330
Notlar	337
Kaynakça	367
Dizin	375

Takdim

İslam'ın beş temel esasından biri olan zekât, aynı zamanda iktisadi boyutları olan bir ibadettir. İbadet olması, zekât mükellefi olan bireylerin Allah'a karşı yerine getirmeleri gereken sorumluluğu ifade etmektedir. Ancak zekâtı diğer ibadetlerden ayıran temel özellik, mali yetkinliğe sahip Müslümanların çevrelerindeki fakir ve ihtiyaç sahiplerine yönelik yerine getirmeleri gereken bir sorumluluk olmasıdır. Bu nedenle çeşitli boyutları olan bir ibadet olarak tarih boyunca toplumun değişik kesimleri arasında bir köprü olma vazivesi görmüştür.

Zekât, insanın bencilleşmesinin ve kendi faydasını hiçbir kural tanımadan sürekli bir şekilde arttırmasının önüne geçen önemli bir ibadettir. Bu yönüyle merhamet, paylaşım, başkalarının sıkıntılarına ortak olmanın kendisinde simgeleştiği olağanüstü bir yükümlülüktür. Kendi faydasını maksimize etmeye meyilli olan insanın biriktirdiği servette başkalarının da hakkı bulunduğunu ifade eden ilahi beyanın¹ bir ibadet olarak yerine getirilmesi, tarih boyunca Müslüman toplumlarda insanlar arasında sevgi ve kardeşlik köprülerinin oluşmasına zemin hazırlamıştır. Bunun farkında olan İslam hukukçuları, bu ibadetin kursuz bir şekilde yerine getirilebilmesi için gereken hukuki ve

iktisadi boyutlara dair önemli teoriler geliştirmiş ve uzun asırlar boyunca zekât ibadeti dinî ve iktisadî fonksiyonunu icra etmiştir. Ancak kapitalizmin İslam dünyasında varlığını hissettirmesiyle beraber Müslüman bireylerde meydana gelen değişim, bu ibadetin asli gayesinin unutulmasına yol açmıştır.

Yeni ekonomik ilişkilerin ve kurumların ortaya çıkması ve toplumsal yapıların değişmesi, zekât ibadetinin asıl fonksiyonunu icra ettiği alanların daralmasına yol açmıştır. Bu durum, İslam'ın temel esaslarından olan bu ibadetin ekonomik ve kültürel yapı içerisinde oynadığı rolü oldukça zayıflatmıştır. Bunun bir sonucu olarak zekât ibadeti ile ilgili ilmi çabalar da sekteye uğramış ve değişen dünyanın ihtiyaçlarına ayak uyduramayan, eskiyi tekrarlayan bazı görüşlerin kıskacında kalmıştır. Birey ve toplumu tehdit eden modernite ve ürettiği aygıtlara bağlı olarak ortaya çıkan yeni ekonomik ilişkiler ve kurumlar Müslüman dünyadaki köklü yapılara meydan okurken İslam dünyasındaki ilmi/entelektüel durağanlık ihtiyaç duyulan çözümlerin üretilmesini geciktirmiştir. Bu durağanlığın bir sonucu olarak zekât ibadeti ile ilgili ortaya çıkan yeni meseleler büyük oranda cevapsız kalmıştır.

Karşılaşılan sorunlara yönelik çözümlerin günümüzdeki kompleks yapıların ihtiyacını karşılamaması bu ibadeti ifa etmek isteyenlerin karşı karşıya kaldığı önemli bir sorundur. Zekât nisa-bı, zekâtın kurumsallaşması, zenginlik ölçüleri, zekât vergi ilişkisi gibi konular başta olmak üzere zekât muhasebesi gibi karmaşık bazı konulara tatmin edici cevapların üretilemediği aşikardır. Elinizdeki bu kitap bu sorunlardan biri olan zekât muhasebesi konusunu incelemektedir. Dr. Riyad Mansur el-Huleyfi'nin özellikle Kuveyt'te karşılaşılan zekât muhasebesi ile ilgili sorunlardan hareketle günümüz muhasebe tekniklerine dayanarak kaleme aldığı bu çalışma konu ile ilgili önemli açılımlar sağlamaktadır. Özellikle muhasebe tekniklerine dayalı uygulamalı bilgiler sunan bu eser, sadece fıkıh ile sınırlı kalmamış muhasebe, hukuk ve iktisat

alanlarını da kuşatarak konunun çok boyutlu bir şekilde anlaşılmasını sağlamaktadır. Geliştirmeye çalıştığı standartlar, bu konuda yapılacak çalışmalara ilham olacağı gibi zekât muhasebesi literatürüne de katkı sunma potansiyeli taşımaktadır.

el-Huleyfi'nin geliştirmeye çalıştığı teknikler, kavramsallaştırması ve değişik disiplinlerden istifade ederek ortaya koymaya çalıştığı model, kitabın önemli bir özelliği olarak zikredilmelidir. Günümüzde zekât muhasebesi alanında karşılaşılan sorunların tıkanıklığını gidermeye yönelik attığı cesur adımlar, zekât ibadetinin asli fonksiyonunu icra etmesine olanak sağlama gayesi taşımaktadır. Bununla beraber yazarın, İslam dünyasındaki günümüz bilgi üretme anlayışının bir uzantısı olarak geçmiş ilmi birikimden yeterince istifade etmediğini ifade etmeliyim. Kitapta her ne kadar fıkıh alimlerinin ortaya koydukları bazı teoriler tartışılrsa da bunlar, kendi dönemlerinin sosyal ve iktisadi bağlamından kopuk bir şekilde değerlendirilmiş ve bu nedenle kimi zaman anlaşılması zor eleştirilere konu edilmiştir. Bu nedenle fıkıh bilginlerinin kavramsallaştırmaları, meseleyi anlamlandırmaya yönelik zihni çabaları ve bunların uygulamaya nasıl dönüştüğü çoğu zaman görmezden gelinerek doğrudan Kur'an ve sünnetten hareketle günümüze çözümler sunulmaktadır. Halbuki ilmi devamlılık, geçmiş tecrübe ve bunların günümüzde güncellenerek meselenin ele alınması çalışmanın sağlayacağı faydanın çok daha fazla olmasına yol açacaktır. Yazarın bu noktada gelecek eleştirileri dikkate alarak sonraki baskılarda bazı revizyonlar yapması kitaptan istifadeyi arttıracaktır. Bununla beraber elinizdeki çalışma, gerek uygulayıcılara gerekse ilim dünyasına önemli fırsatlar sunmaktadır. Yazarın ortaya koyduğu standartlar, zekât ile ilgili ürettiği kâideler, ileri sürdüğü tezler ve kavramsallaştırması, Türkiye'deki zekât literatürüne önemli katkılar sunmaktadır.

Teşekkür

Bu kitabın yazım aşamasında büyük desteği olan ilahiyatçı Dr. Salahuddin Ahmed Amir Bey'e teşekkür etmeyi bir borç bilirim. Kendisi ilk safhalarından itibaren bu projenin en büyük destekçisi olmuştur. Eğer kendisi reddetmemiş olsaydı bu eserin ikinci yazarı olacaktı. Allah kendisinden razı olsun.

Ayrıca Ürdün Şer'i Mali Yatırımları Denetleme Grubu'nun Genel Müdürü İlahiyatçı Dr. Usame Fethi kardeşime de bu projeye verdiği desteklerden ötürü teşekkür ederim. Kuveyt Muhasebeciler ve Denetmciler Derneği Başkanı Sakr Mebrak el-Hîs kardeşime ve bu müessesedeki diğer bütün kardeşlerime ve bu projeye katkı sağlamış herkese ayrı ayrı teşekkür ederim. Allah hepsinden razı olsun.

Riyad Mansur el-Huleyfi

